

MAKTABGACHA TA'LIMNING RIVOJLANISH MARKAZLARIDA TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA O'YINLARDAN FOYDALANISH VA TAHLIL QILISH.

Qoraqalpog'iston Respublikasi

Pedagogik maxorat markazi

Maktabgacha, boshlang'ich va

maxsus ta'lim metodikalari

kafedrası o'qituvchisi

Eshmuratova Gauhar Maxsudovna.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'limning rivojlanish markazlarida ta'lim-tarbiya jarayonida o'yinlarning o'рни va ahamiyati yoritilgan. Bolalarning ijtimoiy, aqliy va jismoniy rivojlanishida o'yin faoliyatining ta'siri tahlil qilingan. Turli xil o'yin turlaridan – didaktik, rol o'ynash, harakatli va mantiqiy o'yinlardan samarali foydalanish usullari ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, o'yin jarayonini tashkil etish bosqichlari va uning samaradorligini baholash mezonlari haqida fikr yuritilgan. Maqola o'qituvchi va tarbiyachilar uchun amaliy tavsiyalar va metodik yondashuvlarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: o'yin faoliyati, ta'lim-tarbiya, rivojlanish markazi, didaktik o'yin, rol o'ynash o'yinlari, bola rivojlanishi, metodika, tahlil, ijtimoiylashuv, pedagogik yondashuv

Аннотация: В данной статье освещается роль и значение игр в образовательном процессе в центрах развития. Проанализировано влияние игровой деятельности на социальное, умственное и физическое развитие детей.

Показаны способы эффективного использования различных видов игр - дидактических, ролевых, подвижных и логических. Также рассматриваются этапы организации игрового процесса и критерии оценки его эффективности. В статье содержатся практические рекомендации и методические подходы для учителей и воспитателей.

Ключевые слова: игровая деятельность, образование, центр развития, дидактическая игра, ролевые игры, развитие ребенка, методика, анализ, социализация, педагогический подход

Annotation: This article highlights the role and importance of games in the educational process in development centers. The influence of play activity on the social, mental, and physical development of children was analyzed. Methods for the effective use of various types of games - didactic, role-playing, active, and logical games - are indicated. The stages of organizing the game process and the criteria for evaluating its effectiveness are also considered. The article contains practical recommendations and methodological approaches for teachers and educators.

Keywords: game activity, education, development center, didactic game, role-playing games, child development, methodology, pedagogical approach.

Bugungi kunda maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ularning ijtimoiy-madaniy muhitga moslashuvi, tafakkur, nutq, ijtimoiylashuv ko'nikmalarini shakllantirishda o'yinlarning o'zni beqiyosdir. Rivojlanish markazlarida ta'lim-tarbiya jarayoniga o'yin elementlarini tatbiq etish bolalarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlash va muomala qilishga undaydi. Shu bois, pedagogik faoliyatda o'yinlarni ilmiy asoslangan holda qo'llash va ularning samaradorligini tahlil qilish muhim hisoblanadi.

Davlat o'quv dasturida bolaning o'yin o'ynash huquqi e'tirof etiladi, o'yinning bola uchun ahamiyati, uning pedagogik imkoniyatlari ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda inobatga olinadi.

О'yin maktabgacha yoshda yetakchi faoliyat. О'yin orqali ta'lim olish bolalarning bilim olishi va rivojlanishining yondashuvlaridan biridir. О'yin bolani o'zini va atrofdagi olamni o'rganishga undashning tabiiy usulidir. О'yin bola shaxsini, uning bilish, ijtimoiy-hissiy, ijodiy va jismoniy jihatlarini rivojlantiradi. О'yinda bolalarning tengdoshlari va pedagog bilan o'zaro munosabati nutq va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi, uning motorikasi takomillashib boradi.

О'yin boshqa bolalar bilan birgalikda bilim olish imkoniyatini yaratadi, ularga tavakkal qilish, xato qilish va qiyinchiliklarni yengish imkonini beradi. Va, eng muhimi, o'yin bilim olishni zavqli qiladi, bolalarning tafakkuri va ijodkorligini rivojlantiradi. О'yin turlicha bo'lishi mumkin - bolaning yoki bolalar guruhining tashabbusi bilan to'liq erkin, pedagogning minimal yoki to'liq ishtirokisiz - pedagog tomonidan tashkil etilgan va uning ko'rsatmalari yordamida amalga oshiriladi. Erkin o'yinning ahamiyatini tushunish va e'tirof etish bilan birga, uyushgan o'yinda pedagogning hal qiluvchi rolini ham e'tirof etish lozim. Ta'lim-tarbiya jarayoni o'yin o'ynash imkoniyatini ta'minlashi kerak, rivojlantiruvchi muhit esa o'yin o'ynash imkoniyatiga hissa qo'shishi kerak. О'yin uchun sharoit yaratish, ya'ni bolalarni yetarli vaqt, joy, qo'llab-quvvatlovchi resurslar va o'yinchoqlar bilan ta'minlash juda muhim.

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan pedagoglar bolalar o'yiniga yordam berishi muhim. Bolalar o'yinini tashkil etishda pedagogning o'rni quyidagilar bilan belgilanadi:

- bolalar o'yinlari uchun sharoit yaratish (vaqt, joy, resurslar).

Pedagog o'yin maydonchasini tayyorlaydi, bolaning yoshi, qiziqishlari, qobiliyati va madaniyatiga mos keladigan rag'batlantiruvchi o'yin resurslari bilan ta'minlaydi. Pedagog xavfsizlik talablariga rioya qilgan holda xona ichida va tashqarisida ham o'yin uchun imkoniyatlar yaratadi;

- bolalar o'yinini rivojlantirish. Pedagog bolalarga o'yin orqali o'rganish va rivojlanishi uchun imkoniyatlar yaratadi. Pedagog bolalarga o'yin holatiga kirishga va yoki o'yinni davom ettirishga yordam beradigan ko'nikmalarni shakllantiradi. U

bolalarning individual xususiyatlari, ularning qiziqishlari, qobiliyati va rivojlanish ehtiyojlarini kuzatish asosida o'yinni rejalashtiradi;

- bolalarning o'yinda o'zaro munosabatda bo'lishiga yordam berish. Bolalarni o'yinda kuzatish pedagogga bolaning boshqa bolalar bilan qanday o'ynashini, bola o'yinda qanday ko'nikma va malakalarni namoyon qilishini, o'yin orqali qanday ko'nikmalarni rivojlantirish kerakligini tushunishga yordam beradi. Pedagog o'yinga qo'shilib, bolaning bilim olishini, uning tasvirlash, tushuntirish, asoslash, tegishli tilni qo'llash qobiliyatini, shuningdek, ijobiy xulq-atvor ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi;

- bolalarga o'zlarini va qobiliyatlarini namoyon qilish imkonini berish.

Pedagog rejalashtirishda bolaning o'z g'oyasi asosida yoki uning tashabbusi bilan o'ynash uchun yetarli vaqt ajratadi, bunda bolalar shoshilmay va kattalar tomonidan to'xtatilishidan qo'rqmay o'ynashlari mumkin. Bolalarga erkin o'ynash uchun vaqt va kattalarning faol aralashuvisiz o'zlarini va qobiliyatlarini namoyon etish imkoniyati beriladi.

Rivojlanish markazlarida o'yin va o'yin muhitini tashkil etishning asosiy tamoyillari.

1. O'zaro munosabatlarda oraliq pozitsiyalari tamoyili - kattalar va bolalar o'rtasidagi muloqot uchun o'yin maydonini tashkil etishga qaratilgan ("ko'zdan ko'zga").

2. Faollik tamoyili - o'yin muhitini yaratishda pedagog va bolaning birgalikda ishtirok etish imkoniyati

3. Barqarorlik - dinamiklik tamoyili - did, kayfiyat va imkoniyatlarga muvofiq o'yin sharoitlarini yaratishga yo'naltirilgan. Har bir yosh guruhi bolalari uchun o'yin xonalari doimiylik hududi hisoblanadi: yig'iladigan mebellar, o'yinchoq mebellar, o'yinchoqlarni saqlash uchun idishlar, o'yinchoqlar, yumshoq tekisliklar, dam olish podiumidan foydalanish imkoniyatlari mavjud. Shuningdek, bu holatda o'yin sport

buyumlari, murakkab konfiguratsiyali o'yin stollari, mebel-transformer, vertikal ajratgichlar, qo'g'irchoq teatri, kiyim xonasi, buyumlar o'rnini bosuvchi o'yinchoqlarni ham qo'llash mumkin.

4. Komplekslashtirish va moslashgan hududlashtirish tamoyili - o'zaro kesishmaydigan faoliyat sohalarini qurish imkonini yaratadi va bolalarga bir vaqtning o'zida bir-biriga xalaqit bermasdan turli o'yin faoliyati bilan shug'ullanish imkonini beradi. Bu bolaning barcha manfaatlarini qamrab olgan o'yin va tematik hududlar (zonalar), dam olish, xilvat joylar.

5. Oddiy va noodatiy materiallarni uyg'unlashtirish tamoyili - o'yin muhitini estetik tashkil etish. Bu tamoyilning afzalliklari ko'pincha e'tibordan chetda qoladi. Axir inson asosiy ma'lumotlarni ko'rish yordamida qabul qilishi sir emas. Mana shuning uchun ham predmetli muhitni vizual idrok etishga alohida e'tibor qaratish lozim. Vinil, mato, plastmassadan tayyorlangan katta yorqin o'yinchoqlardan va obrazli bezak elementlaridan foydalanish mumkin.

6. Bolaning o'ynash huquqiga erishish uchun erkinlik prinsipi mavzu, syujet, kerakli o'yinchoqlar, joy, vaqtni tanlashda o'rinli bo'ladi.

7. Rivojlantirish markazlaridagi o'yin muhiti "eng yaqin rivojlanish" zonasiga yo'naltirilgan bo'lishi, bolalarga tanish bo'lgan o'yinchoqlar va o'yinlarni, bolalar kattalar rahbarligida tashkil etilgan o'yinlar orqali o'zlashtiradigan buyumlar va materiallarni hamda notanish o'yinchoqlar va materiallarni o'z ichiga olishi kerak.

Rivojlanish markazi tushunchasi "Bolaning ruhiy va jismoniy rivojlanishi mazmunini funksional modellashtiruvchi bola faoliyatining moddiy obyektlari tizimi" deb ta'riflanadi. Ko'pgina mashhur faylasuflar va pedagoglar atrof-muhitni shaxsning optimal o'zini o'zi rivojlantirish sharti sifatida ko'rib chiqishni taklif qiladilar, ular rivojlanish markazlari orqali bolaning o'zi shaxsiy qobiliyatlari va imkoniyatlarini rivojlantirishi mumkinligiga ishonadilar.

Pedagogning roli bola shaxsining maksimal rivojlanishiga hissa qo'shadigan bunday rivojlanish markazlarini to'g'ri modellashtirishdan iborat. Bolani o'rab turgan makonning to'yinganligi kichik va katta maktabgacha yoshdagi bolalarning ehtiyojlari

va manfaatlari rivojlanishiga qarab o'zgarishi kerak. Bunday rivojlanish markazlarida bir vaqtning o'zida ayrim pedagoglarni ham, guruhdagi barcha bolalarni ham faol kommunikativ-nutqiy va kognitiv-ijodiy faoliyatga jalb qilish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, rivojlanish markazlarida to'g'ri tashkil etilgan faoliyat har bir bolaga o'zi yoqtirgan ish bilan shug'ullanishga, o'z kuchi va qobiliyatini sinab ko'rishga, kattalar va tengdoshlari bilan hamkorlik qilishga, ularning his-tuyg'ulari va xatti-harakatlarini tushunish va baholashga imkon beradi, mana shular rivojlantiruvchi ta'limning asosini tashkil etadi. Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida har qanday yosh guruhlari uchun rivojlanish markazlarini yaratishda ta'lim-tarbiya jarayoni ishtirokchilari hamkorligining psixologik asoslarini, dizayn va ergonomikasini hisobga olish lozim. Har bir rivojlanish markazining o'z maqsadi va yo'nalishi bor, shuning uchun markazlardagi faoliyat qiziqarli bo'lishi, qo'yilgan maqsad va vazifalarni hal etishi, o'quv materiallari va o'yin vositalari guruh bolalarining yoshiga mos, xavfsiz va ularda qiziqish uyg'otishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi" Qonuni.- 2020.
№ URQ-637.
2. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 16-dekabrdagi "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi" Qonuni O'RQ-595-son.
3. Mirziyoev Sh.M. "Buyuk kelajagimizni mard va olijanob halqimiz bilan birga quramiz". – T.: "O'zbekiston", 2017. – 488 b.
4. Grosheva I.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Yevstafyeva L.G., Maxmudova D.T., Nabixanova Sh.B., Pak S.V., Nazarova V.A., Isxakova M.R., Abdunazarova N.F. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi (takomillashtirilgan ikkinchi nashr) Toshkent 2022-yil (o'zbek va rus tillarida)
5. Abduqodirova, Z. (2020). Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'yinli faoliyatni tashkil etish metodikasi. Toshkent: TDPU nashriyoti.

6. Azizxo'jayeva, N. (2006). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan.

7. Vigotskiy, L.S. (1983). O'yin va uning bolaning rivojlanishidagi o'rni. Moskva: Pedagogika.

8. Nurullayeva, M. (2019). Maktabgacha ta'limda rivojlantiruvchi o'yinlarning ahamiyati. – "Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy jurnali, №2.

Ishtirokchi anketasi

Hudud	Qoraqalpog'iston Respublikasi Nukus shahri
Muallif F.I.SH	Eshmuratova Gauxar Maxsudovna
Ish joyi	Qoraqalpog'iston Respublikasi Pedagogik maxorat markazi/
Lovozimi	O'qituvchi
Ilmiy darajasi, ilmiy unvoni	yo'q
Maqola, máruza nomi	MAKTABGACHA TA'LIMNING RIVOJLANISH MARKAZLARIDA TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA O'YINLARDAN FOYDALANISH VA TAHLIL QILISH.
Shóba nomi	Pedagogika fanlari.
Konferensiyada ishtirok etish shakli (shaxsan yoki onlayn)	Online
Bağlanish ushın telefon raqam	99893 489-32-12
Elektron manzıl (e-mail)	gauxareshmuratova7@gmail.com